

DZĪVES
PIEREDZE
(zināšanas,
attieksmes,
prasmes)
-
DZĪVEI
(izziņai,
apdomai,
rīcībai)

Latvijas Universitāte

Dr.fiz., asoc.prof.
ANDRIS BROKS

Tālrunis: 26 567 120 (mob)
E-pasts : andris.broks@lu.lv
Blogs: <http://blogi.lu.lv/broks/>

Brocēnu novada skolotāju rudens konference
2012.gada 28.augusts

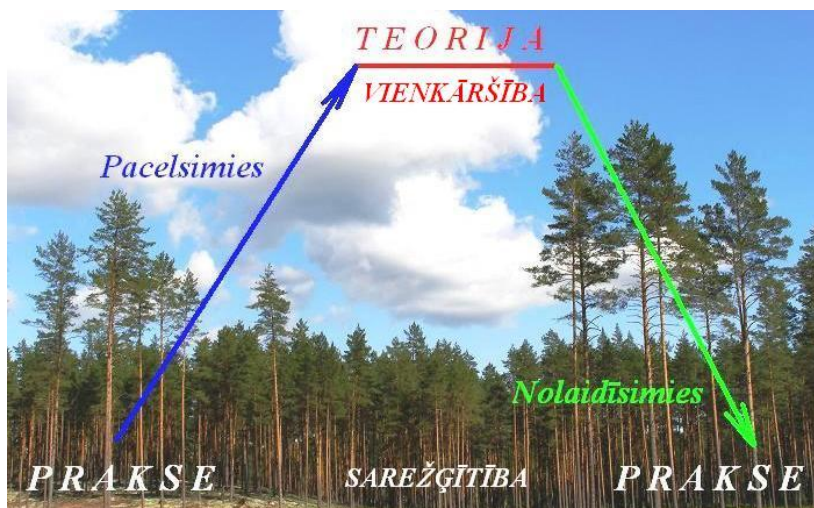
„Vispārīgā dabaszinātniskā un tehniskā izglītība (DZUTI) mūsdienu skolā”

Ievadam

Mūsu ikdienā pašlaik ir vērojama sadrumstalota daudzveidība - liels raibums un troksnis, valda savdabīgs apjukums mūsdienu dzīves straujo izmaiņu un pārmaiņu apstākļos. Trūkst vienotības virzībai uz kopīgiem mērķiem un tādēļ mums visiem šodien īpaši svarīgi ir spēt orientēties šajā situācijā, apzinot atsevišķās aktualitātes gan vispārīgā kontekstā, gan detaļās.

Šajā sakarā mūsu tikšanās pamatvadula: padomāsim
PAR VIENKĀRŠĪBU mūsdienu DAUDZKĀRŠAJĀ – sarežģītajā PASAULĒ,
par dzīves un dabaszinātniskās un tehniskās izglītības (DZUTI)
sistēmisko apzināšanu un īstenošanu.

Lai orientētos, ir jāpaceļas savā pasaules redzējumā, lai pēc tam
apdomāti nolaižoties būtu sperts kārtējais solis dzīvē uz priekšu

1. Lielo Domu kvadrāts un IZGLĪTĪBA

PASAULE, CILVĒKS, SABIEDRĪBA, DZĪVE

PASAULE : daudzveidīgu parādību kopums

CILVĒKS : garīga dzīva būtne

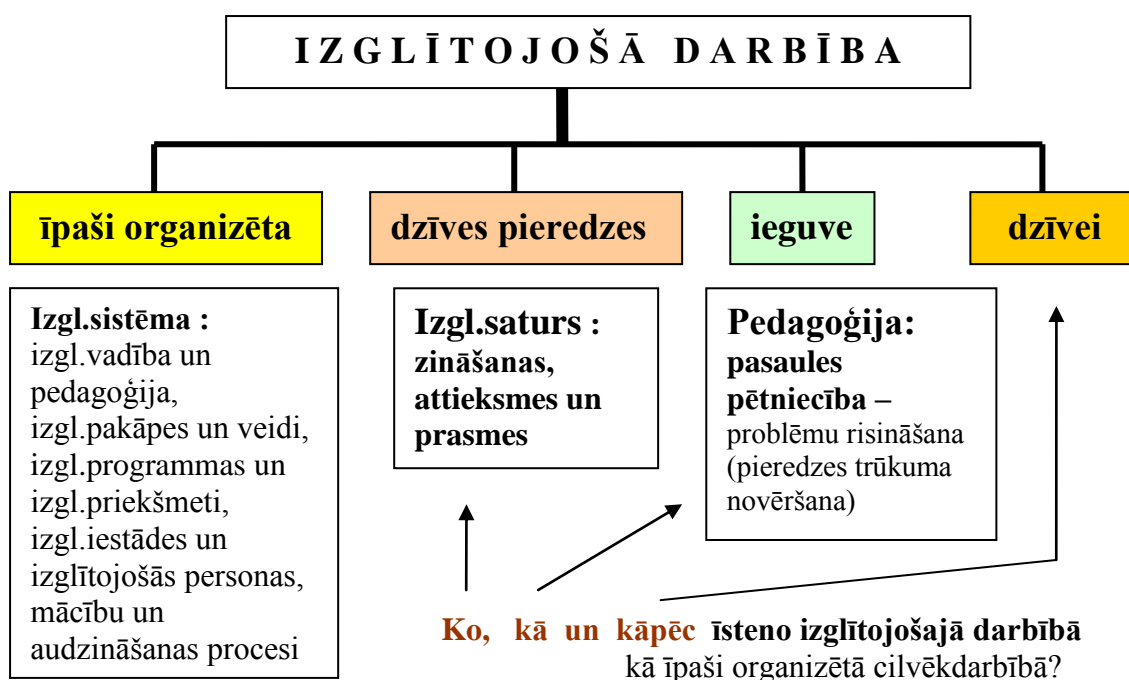
SABIEDRĪBA: daudzveidīgu cilvēku kopums

DZĪVE : daudzveidīgu cilvēkdarbību kopums

IZGLĪTĪBA : īpaši organizētā veidā iegūta **DZĪVES PIEREDZE DZĪVEI**

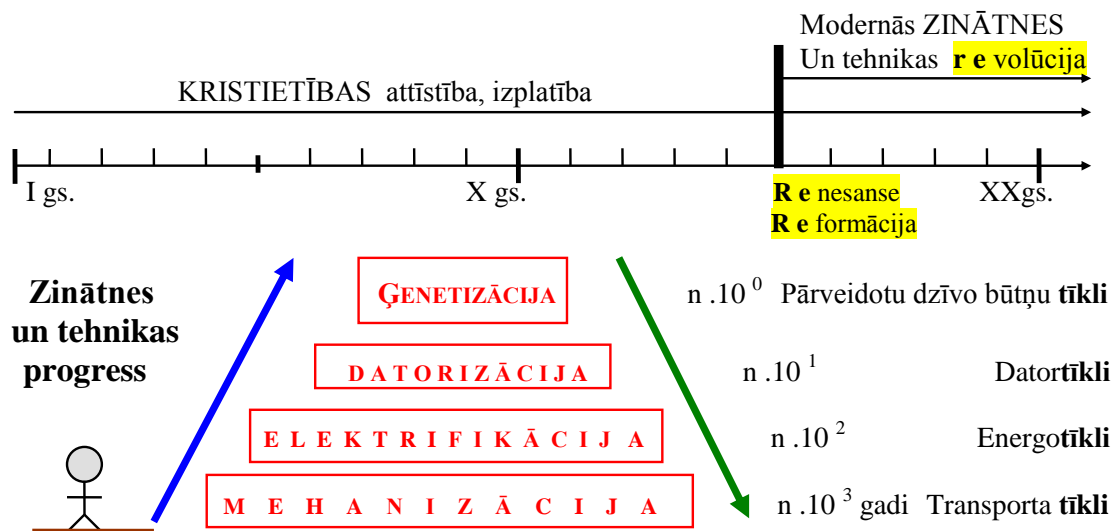
DZĪVE – daudzveidīgu cilvēkdarbību kopums, kurā ikviena cilvēkdarbība ir noteiktas dzīves vajadzības apmierināšana

DZĪVES PIEREDZE – zināšanas, attieksmes un prasmes atbilstošās zināšanas un attieksmes īstenot dzīves praksē, lai apmierinātu noteiktas dzīves vajadzības

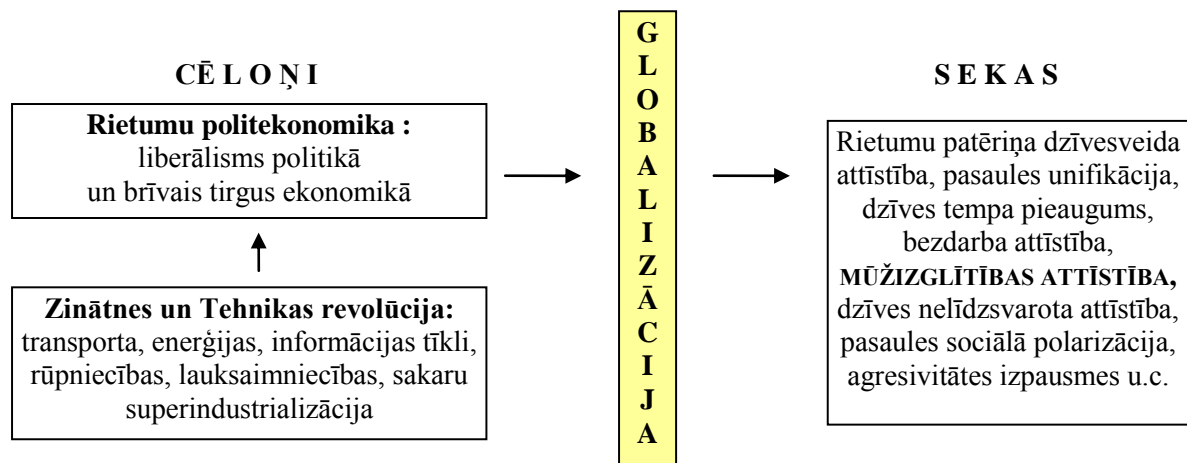
MŪSDIENU SABIEDRĪBA - cilvēces dzīve mainībā

Mūsdienu Rietumu kopienas kultūras un civilizācijas attīstība

Zinātnes straujā progressa un tā rezultātu plašās izmantošanas rezultātā cilvēces dzīvesvide kļūst arvien mākslīgāka jeb tehniskāka, kamēr dabasvide jau prasa īpašu aprūpi un aizsardzību pret cilvēku saimnieciskajām darbībām. **Strauji veidojas mākslīgajai dzīvesvidei jeb tehnovidei atbilstošs tehnocilvēks.**

Globalizācijas parādība un Mūžizglītības attīstība

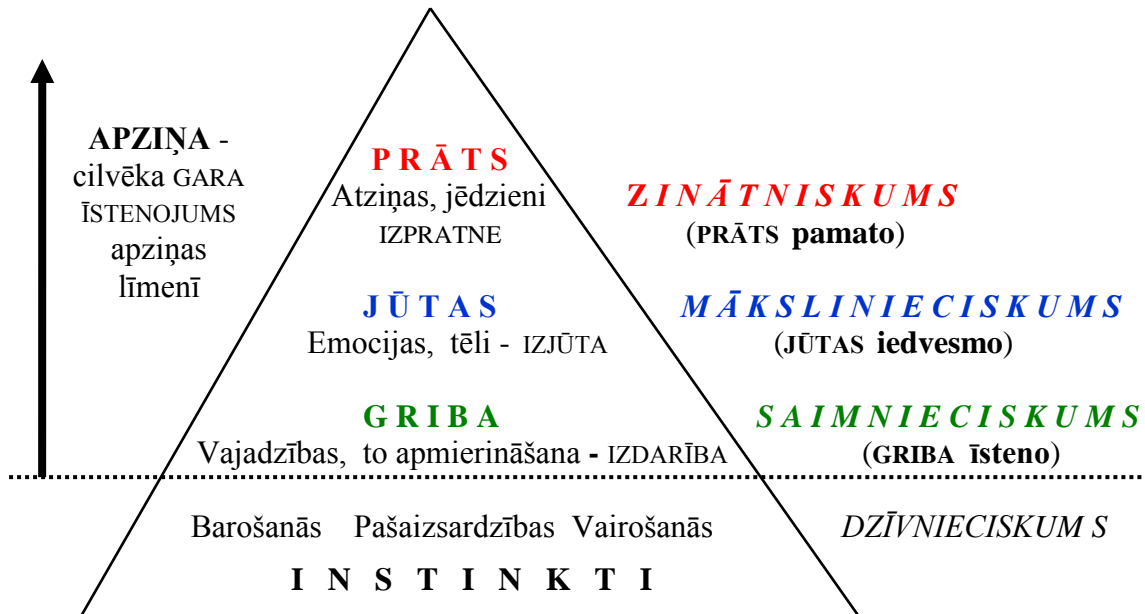

Globalizācija - Rietumu politiekonomiskā ekspansija Pasaulē. Tās ekonomiskais pamats ir **brīvais tirgus** un to politiski nostiprina **liberālisma ideoloģija**, bet tās materiālo pamatu nodrošina mūsdienu **zinātnes un tehnikas sasniegumu izmantošana**. Strauji attīstošais un izplatošais **rietumnieciskais patēriņa dzīvesveids** kopumā šodien rada jaunu kvalitāti arī sabiedrības izglītojošajā darbībā, kas raksturojas kā visaptveroša **MŪŽIZGLĪTĪBAS ATTĪSTĪBA**.

MŪSDIENU CILVĒKS – homo sapiens

(par saprātīgo cilvēku nepiedzimst – par tādu kļūst vai nekļūst)

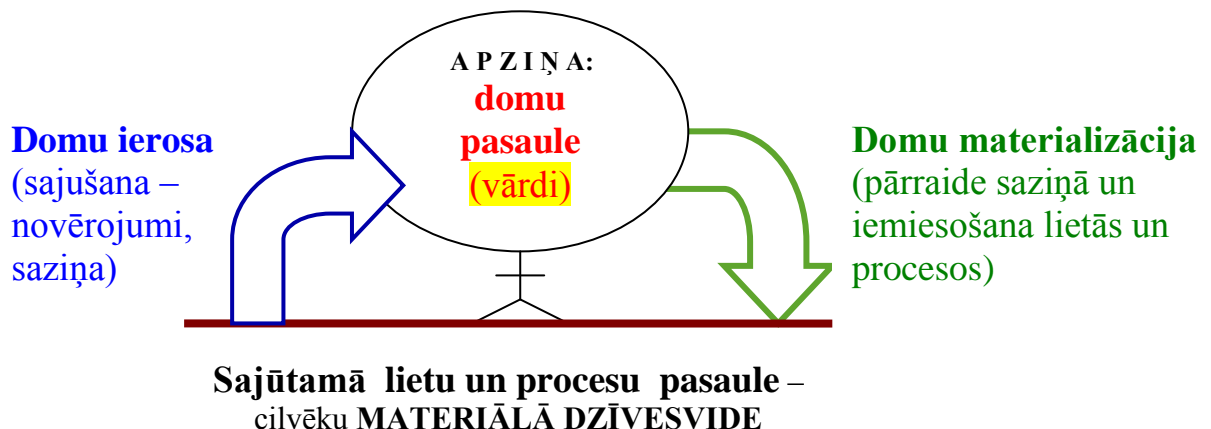
Saprātīgais cilvēks : griba - jūtas - prāts virs instinktiem

Pilnvērtīga mūsdienu cilvēka veidošanās ietver gribas, jūtu un prāta attīstību to vienotībā, taču parasti ar ikvienam cilvēkam raksturīgo dominanti. Šo dominanti nosaka cilvēka konkrēto spēju un iespēju specifika, kā rezultātā pastāv trīs galvenie cilvēku tipi : saimnieciskā, mākslinieciskā un zinātniskā tipa cilvēki. Taču visos gadījumos īstenojas prāta, jūtu un gribas vienotība, tiesa gan – anharmoniska (ar konkrētu dominanti).

Domas – tā ir cilvēka nervu sistēmā apritoša informācija.

Domāšana – informācijas procesēšana smadzenēs - tā ir apziņa darbībā.

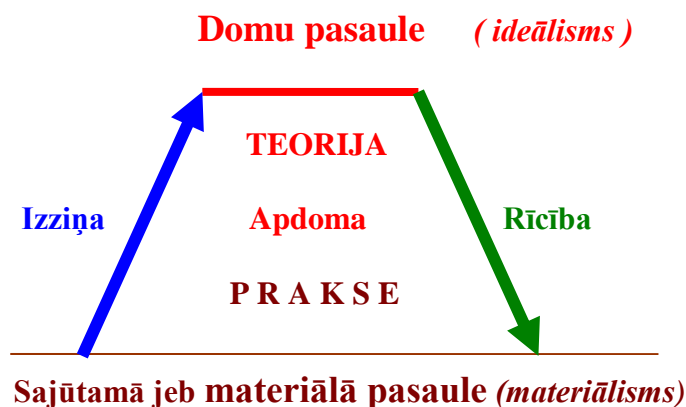
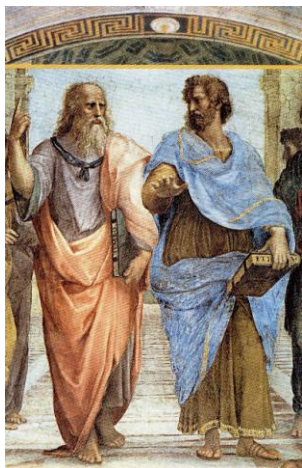

Cilvēki domas apzīmē ar īpašām zīmēm - vārdiem – vārdiskā valoda raksturo cilvēku domāšanas un saziņas specifiku

DZĪVE – daudzveidīgu cilvēkdarbību kopums

Cilvēkdarbību universalā struktūra

(TRAPECE – cilvēkdarbību fraktālis)

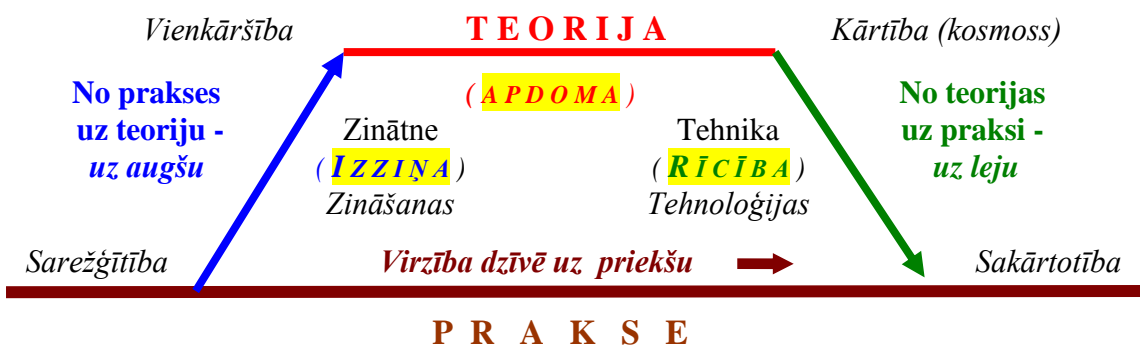

Teorija – dzīves prakses **izziņas** rezultāts apdomātai **rīcībai** dzīves praksē

Izglītojošā darbība – cilvēkdarbība

Apzināta cilvēkdarbība - augšup no prakses uz teoriju, tad apdoma un lejup no teorijas uz praksi - tikai tad ir sperts solis dzīvē uz priekšu.

2. DZUTI – sūtība un būtība, šodienas aktualitātes

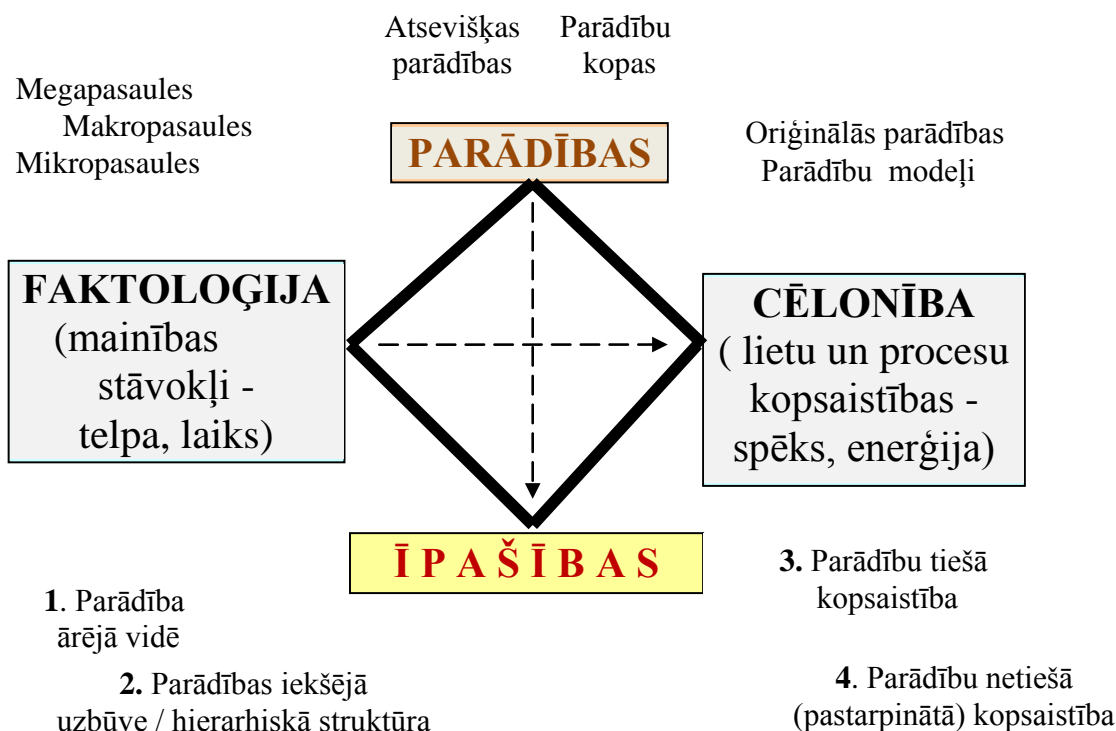
* ZINĀTNISKĀ IZGLĪTĪBA MŪSDIENU SKOLĀ

PĒTNIECĪBA – dzīves pieredzes ieguves pamatveids - individuāla vai kolektīva neziņas kā pieredzes trūkuma novēršana jeb problēmu risināšana, lai, veicot atbilstošu cilvēkdarbību, apmierinātu konkrētu dzīves vajadzību!

Pētniecības pamatveidi

PĒTNIECĪBA	Mākslinieciskā	Zinātniskā	Saimnieciskā
Lietišķā	Dizains	Tehnika	Ekonomika
Fundamentālā	Māksla	Zinātne	Politika
Izglītojošā	Māksla un Dizains	Zinātne un Tehnika	Politika un Ekonomika
	Jūtas Tēli, izjūtas, Emocijas	Prāts Jēdzieni, izpratne, Atziņas	Griba Mērķi, izdarība, Darbi

Pētnieciskās darbības vispārīgā satura struktūra

Tiek pētītas cilvēkus interesējošās / noderīgās parādību īpašības!

Pasaules atveids telpā un laikā

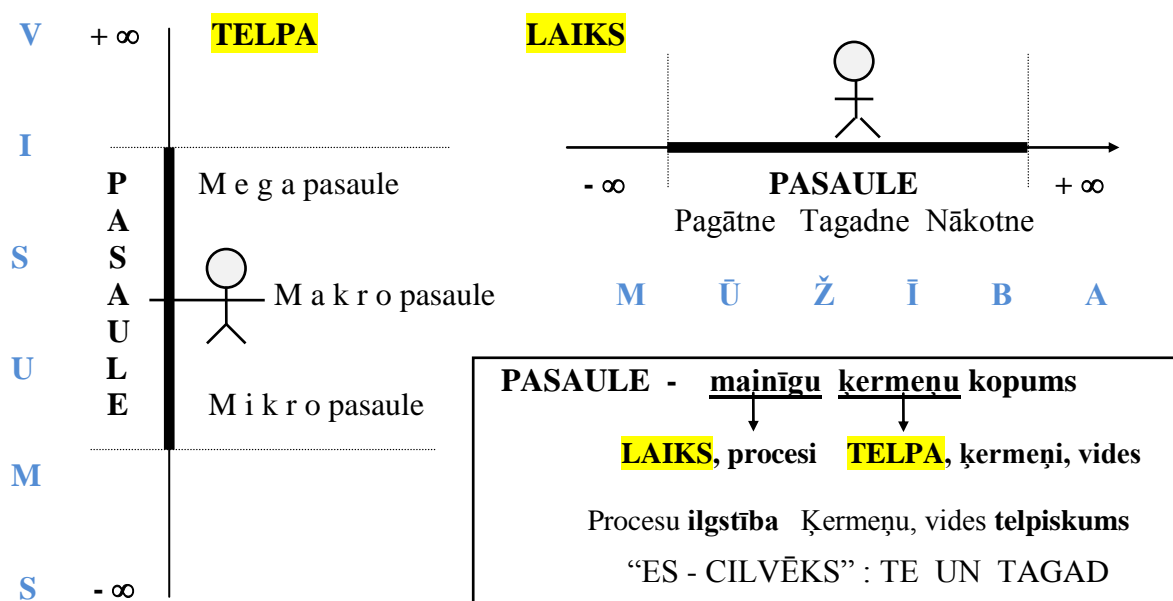
Cilvēks apzina pasaules parādības laikā un telpā, raksturojot parādības kā mainīgos ķermeņus ar to atbilstošajiem stāvokļiem. **STĀVOKĻIS** - ikvienas parādības raksturojuma elementārdaļa (atcerieties fundamentālo atziņu : cilvēks apzina pasauli pa daļām, tās savstarpēji salīdzinot un kopsaistot). Pasaules atveids apziņā - parādības raksturojošo stāvokļu kopumi. **Ikvienu parādību tiek nepārtraukti vai diskrēti atveidota laikā un telpā.** Jēdziens **TELPA** pastāv saistībā ar ķermeņu savstarpējā novietojuma - to atrašanās vietu uztveri, bet jēdziens **LAIKS** - saistībā ar šo ķermeņu daudzveidīgo mainību.

TELPA - ķermeņu savstarpējo novietojumu raksturojošo stāvokļu kopums.
LAIKS - ķermeņu mainību raksturojošo stāvokļu kopums.

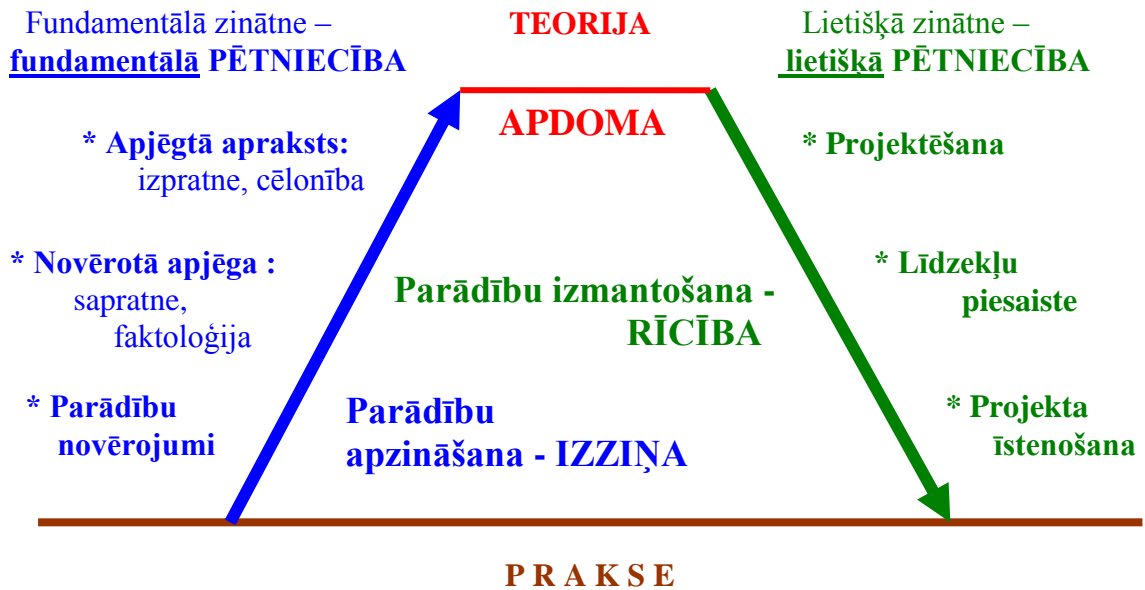
Neierobežots stāvokļu kopums telpā - **VISUMS**,
 neierobežots stāvokļu kopums laikā - **MŪŽĪBA**.

Apzināto pasauli sastāda ierobežots, cilvēces apzināto parādību kopums -
 tas, ko cilvēki sauc par pasauli,
 ir **VISUMA** un **MŪŽĪBAS** cilvēces apzinātā daļa.

Pasaule telpā - visuma apzinātā daļa
Pasaule laikā - mūžības apzinātā daļa

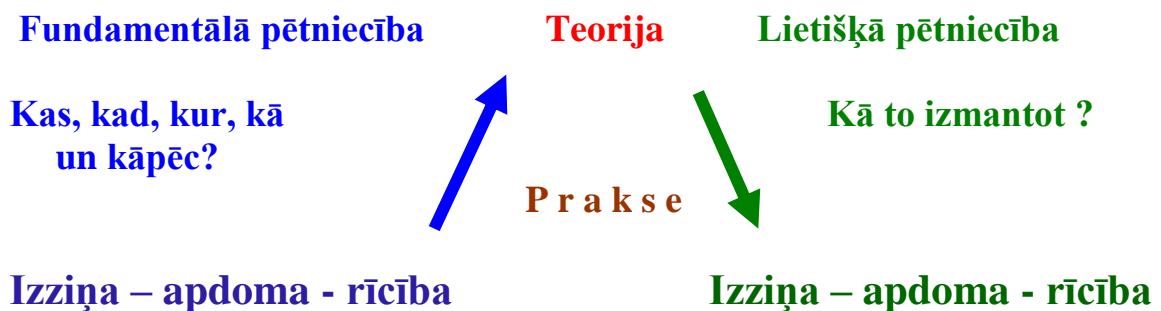

Zinātniskā pētniecība

Izglītojošā pētniecība aptver īpaši organizētas gan fundamentālās, gan lietišķās zinātniskās pētniecības jomas, ieinteresētajām personām patstāvīgi un radoši veicot pasaules parādību gan zinātnisko, gan māksliniecisko, gan saimniecisko apzināšanu. Šī cilvēkdarbība sakņojas cilvēku iedzimtajā zinārkārē un vajadzību apmierināšanā, tā izsenis ir visefektīvākā pedagoģiskās darbības īstenošanas forma patstāvīga un radoša cilvēka garīgai attīstībai.

Izglītojošā zinātniskā pētniecība

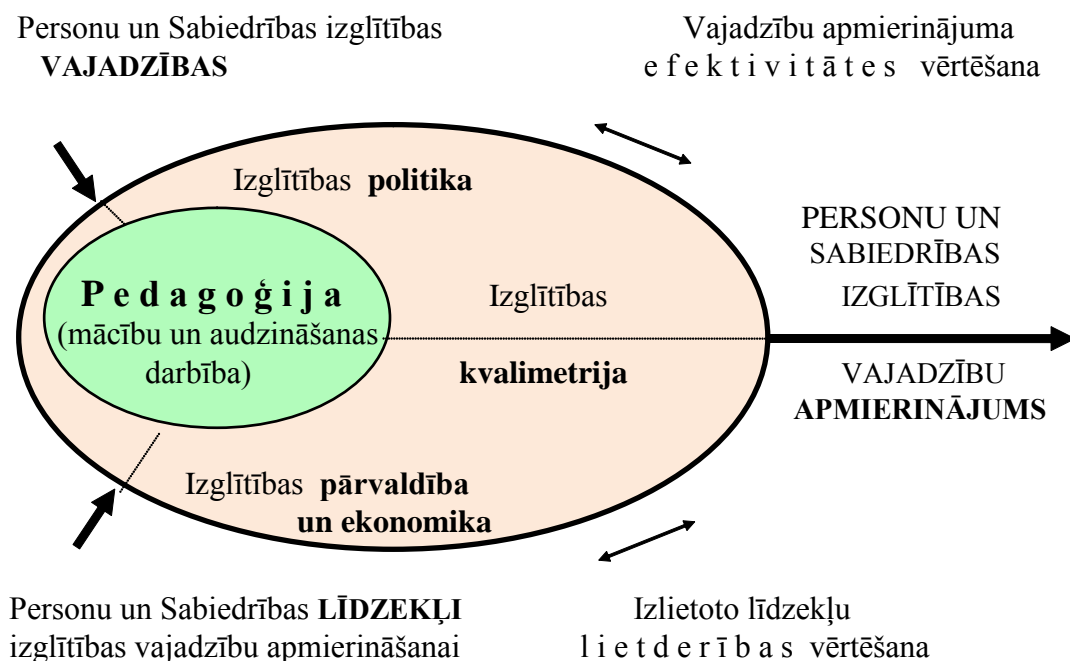

Izglītojošā pētniecība – **personīga individuāli un/vai kolektīvi īstenota**

j a u n r a d e savas dzīves pieredzes ieguvei

* SKOLOTĀJS – izglītojošās pētniecības organizātors un vadītājs

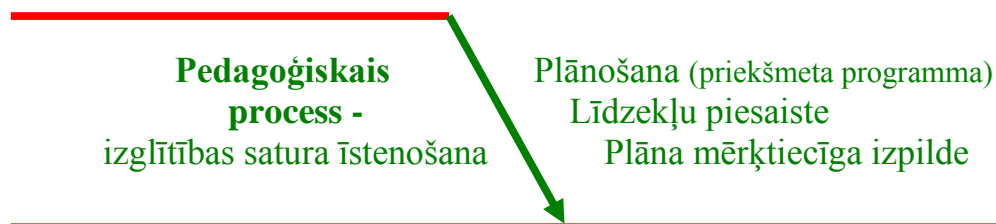
Izglītojošās darbības organizātoriskā struktūra

Mūsdienu SKOLOTĀJS – pedagoģiskā procesa vadītājs

Pedagoģiskais process - izglītības satura īstenošana, izglītojošās darbības izpilde, kura nodrošina izglītības ieguvu

Izglītības saturs (izglītības programmu un priekšmetu standarti)

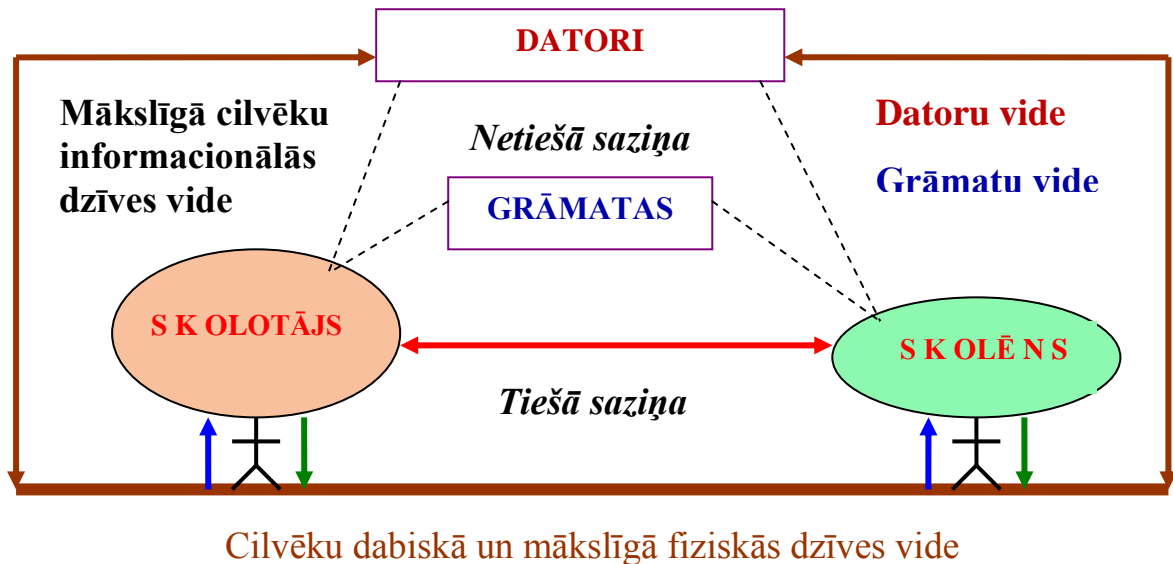

Mērķis - pedagoģiskais process - **Rezultāts**
(Teorija) (mācības un audzināšana) (Prakse)

Lai apmierinātu vajadzību ievērojami celt DZUTI īstenošanas efektivitāti, ir nepieciešama ne tikai pedagoģiskās darbības metodikas, bet arī priekšmetu satura inovācija - uz pamatskolā iegūtās izglītības bāzes vidusskolā **jāakcentē zinātniskās pētniecības metodoloģijas jautājumi apzinātai zinātniskās domāšanas attīstībai.**

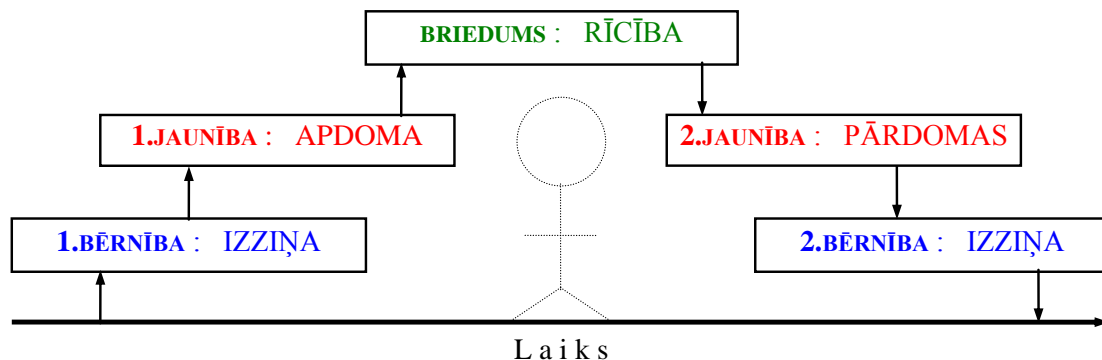
* E-IZGLĪTOJOŠĀS VIDES ATTĪSTĪBA

Skolēna un skolotāja sadarbības datorizācija – e-izglītības vides attīstība

Nobeigumam – senas dziesmas jaunās skaņās

Cilvēka mūžs pasaules procesu ritumā

Latvija iesaistas pasaules globālajos procesos un strauji liberalizējas.

Mūsdienu dzīvi pilnvērtīgi īstēnos un tālākattīstīs tikai tās valstis un tie cilvēki, *kas būs spējīgi* (griboši un varoši) pietiekami ātri un saturīgi orientēties sarežģītajos (daudzveidīgajos un strauji mainīgajos) dzīves procesos.

Mēs, latvieši, materiālajā ziņā nekad nevarēsim sacensties ar lielajām tautām, un mums pēc tā arī nav jātiecas. **Mums ir jācenšas būt stipriem garīgā laukā**, it īpaši *mākslā* un *zinātnē*, izkopjot savas nacionālās īpašības. Tas ir mūsu galvenais uzdevums, ko pildot audzināsim ne vien sevi, bet arī citas tautas.

J.A.Students “Vispārīgā paidagoģija” (1933)

Bet garīgā darbība taču nav tikai zinātne un māksla –
kalpošana zinātnei un mākslai !

Vai latviešiem būt arī saimniekiem ?

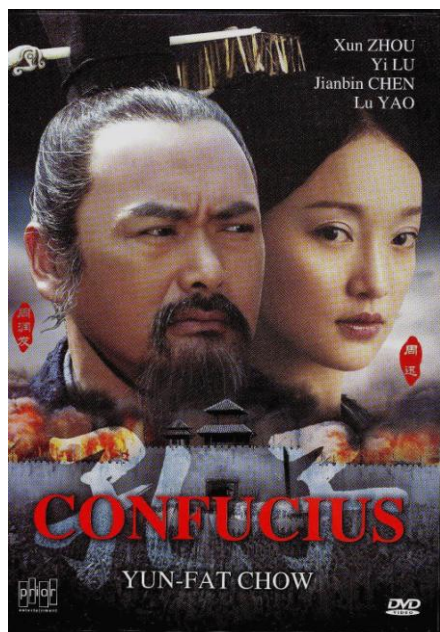
**Kā mēs gribam dzīvot -
kāda ir mūsu dzīvei nepieciešamā
dzīves pieredze - izglītība ?**

Kādu kam izglītību kādai dzīvei ?

IZGLĪTĪBA - dzīves pieredze dzīvei		Dzīves VIRZĪBAI	EKSISTENCEI dzīvē	Dzīvesvide ↓
ZINĀTNISKĀ	Dominē PRĀTS (atziņas, jēdzieni - <i>izpratne</i>)	Fund. un lietišķā pētniecība	Dzīvesvides uzraudzība, apkope, atjaunošana	Dabasvide Cilvēkvide Tehnvide
SAIMNIECISKĀ	Dominē GRIBA (vajadzības, līdzekļi - <i>izdarība</i>)	Saimnieciskā jaunrade	Zinātnes un mākslas sasniegumu izmantošana	Dabasvide Cilvēkvide Tehnvide
MĀKSLINIECISKĀ	Dominē JŪTAS (emocijas, tēli - <i>iztēle</i>)	Radošai iedvesmai	Sadzīvei, izklaidei	Dabasvide Cilvēkvide Tehnvide

**Pasaulei, Latvijai šodien un rīt ir ļoti nepieciešami mūsdienu
dzīvei **gudri un godīgi** cilvēki !**

Nopietnu domu rosināšanai ieteicamas DVD diskos pašlaik pieejamās
 filmas **KONFŪCIJS** un **MELANHOLIJA**

Lielāko daļu problēmu pasaulē izraisa nekvalitatīva domāšana.

/ Edvards Bono /

Edward de Bono „THINK! BEFORE IT'S TOO LATE” (2009)
 Edvards Bono „Domā! Kamēr nav par vēlu” (Zvaigzne ABC,2012)

